

da budem i gde neću da ostam. Zbog toga sam biće-na-pu-tu. Pravi dom Vuka Isakovića je ste put». I tako dalje.

Ovakav način analiziranja i kritičko-estetičkog govora — uslovno ga možemo nazvati bašelarovskim — meni je osobito drag, jer pokušava da pomiri na zanimljiv i provokativan način »naučno« i »umetničko« u jednoj (moderna teorija je toga svesna) disciplini koja je upravo simbio-tička po karakteru, a gde se prevlast jednoga ili drugoga elemenata pokazuje često kao mana. Kao nedostatak ovakvoga načina knitičkoga govora najčešće se može navesti disperzija značenja — ne-usredstvenost i »metaforička nепreciznost iskaza ne mogu dovesti do apsolutne utanačenih teorijskih i knitičkih ishodišta. Kada je reč o Džadžićevom metodu u ovoj studiji, međutim, ovakav metaforično-bašelarovski tip govora veoma je precizan i odmeren; zaključci su jasni, nedvosmisleni, a disperzija značenja svedena je na meru u kojoj se to nikako ne može shvatiti kao mana.

Džadžićeva studija je, i pređ izvesnih nedostataka koji joj se mogu uputiti, solidna, značajna i podsticajno pisana knjiga. Da progovorimo i o nedostacima: postoje pojedina mesta u knjizi u kojima, na pomalo neuveren način, prevlast dobiju specijalistički termini i varvarizmi. Prevelika koncentracija ovih termina u jednom kratkom parusu svakako se ne može shvatiti kao stilska vrlina. Ništa se ne bi izgubilo ako bi ti termini stranog porekla bili zamenjeni našim rečima. Što se tiče one druge zamerke, oko koje se vodila duga iscrpljujuća polemika, da je Džadžić plagirao Starobinskog, moram da istaknem kako nisam stekao taj utisak.

Istaknimo na kraju da među najinspirativnije delove ove studije spadaju svakako tumačenja romana *Seobe* i *Romana o Londonu*, kao i poeme *Lament nad Beogradom*.

MARIN CARIĆ: »OTOK«,
Centar za društvenu djelatnost
mladine, Zagreb 1977.

Piše: Nada Pinterić

Carićeva knjiga *Otok*, zakašnjelo tiskana, a već nagrađena godine 1972. nagradom »Sedam sekretara SKOJ-a«, pojavila se krajem 1977. u nakladi Centra za društvenu djelatnost mladine u Zagrebu. Knjiga se kompozicij-

ski bitno razlikuje od knjiga mlađih prozaika.

Otok je *kolažni roman*, sastavljen od slikovnog materijala — fotografija, crtež, manuskript — koji se pretvara i dopunjuje i napisani dio. Ovaj tekstovni dio u Carićevoj knjizi ima dvije razine: kratke autobiografske zabeleške, dnevničko bilježenje, te samostalne priče poput *Ribanja*.

Već od ovih natuknica možemo prikazati Carićev kolaž kao zanimljiv pokušaj da se na nov način i s minimalnim teksta govori o vlastitom životu. *Otok* je Carićeva autobiografija. Od rana djetinjstva, školskih klups, momčićkog doba i lokačnog sazrijevanja, život pisca je imao tipične situacije koje su zadržane i obilježene prigodnim fotografijama. A tekstualna pretapanja i prijelazi napisani su fragmentarno, kratkim rečenicama i dijalogi.

Osnovna nakana Carića je demistificiranje kreativnog čina. On konfesionalno svodi na konkretno. Nalazeći se u prostorima svakodnevnog okružja, u »egzotici svakodnevnog«, daje sliku opredmećenog svijeta. Od fotografije ljepotice na novinskoj stranici do slike bliskih osoba na zidu, tek je mali pomak, nekoliko koraka, vrata do vrata, prostor male razlike između naslijedenog i naslijednog. Planovi življenja pretapaju se u jedinstvenom vremenskom toku, u jednom životu, u autorovom životu i biću omeđenom tradicionalnim isto toliko kolikoj i potrošnjim.

Za Marina Carića naracija ne znači ekspresiju i komunikaciju; on želi specifičnom naracijom, egzotikom svakodnevnih stvari, sublimnom slikom, točnije fotografijom, demistificirati kreativni čin. Autor u *Otoku* daje više znaku određena stanja i milje stanovitih zbivanja, nego što ih interpretira i sublimira.

Carićev kolažni roman nije pretenciozni pokušaj da se po svaku cenu prolongira novo. Ova je knjiga autorov odnos prema potrošnom i privremenom svijetu. Papirnato okružje govori o prolaznosti života koji neke čvrše točke zadržava u sublimnom trenutku fotografije, ili pak starih rukopisa i zapisa. To bi bile koordinate Carićeva svijeta. No, u kontekstu suvremenih strujanja u mlađoj prozi, Carićeva će knjiga ostati kao privatan gest irelevantan u ozbiljnijem naporu kreativnog čina.

likovni notes

POVODOM IZLOŽBE DRAGANA MOJOVIĆA
Likovni salon Tribine mladih od 27. januara do 15. februara 1978.

Piše: Andrej Tišma

Posle niza uspešnih nastupanja, u kratkom vremenskom periodu, na veoma značajnim likovnim manifestacijama u zemlji i inostranstvu (pomenimo samo najznačajnije: Beogradski oktobarski salon 1974—77, Bitez 1976—77, izložba »Aktuelnosti u srpskoj likovnoj umetnosti« 1977, Beogradski trijenal 1977, Riječki bijenale mladih — dobitnik je prve nagrade — Međunarodna izložba »Beograd '77«, klivlendski Internacionalni bijenale crteža 1977/78), Dragan Mojković se pojavljuje sa svojom prvom samostalnom izložbom u Likovnom salonu Tribine mladih u Novom Sadu.

Ovoga puta radi se o složenom projektu, moglo bi se reći o izložbi-ambijentu, sastavljenom od deset crteža formata 100x70 cm, rađenih u stilu foto-realizma, deset panoa s trideset i šest enformelskih zapisu na svakom, usko povezanih s crtežima, zatim od jednog objekta u obliku kutije koja, otvorena predstavlja ruku vetrova, u srce Zemlje, simbolizuje, a u isto vreme empirijski beleži i afirmiše, gravitaciju. Upravo zahvaljujući ovoj, još uvek nedovoljno ispitanoj sili konstantnoga dejstva, zaključuje Mojković, mi smo svesni svoga hoda, postojanja. Na taj način stvoren je model za doživljavanje i kontemplaciju odnosa vremena i gravitacije. Mojković tu postavlja relacije vreme — smrt (ovo čini već u separatu časopisa *Kultura*, 36/37, u tekstu pod naslovom *Tempiranje*) i gravitacija—život, jer kaže: »Što smo bliže vremenu, bliži smo smrti, ono nas na nju podseća, dok nas gravitacija podseća na život, na hodanje, ostavljanje stopa i geometriju« (koja u mojkovićevskom smislu ima doslovno značenje premeravanje Zemlje, hodanje). Ovo figurira i na crtežima koji prikazuju stope u pesku, nastale hodanjem na određenom rednom broju meseca, na odgovarajuće načine. Tako Mojković stvara složen i kompaktan sistem koji, zapravo, treba da pokaže kako vreme ne teče, već teku samo procesi gradnje i razgradnje, kako i on sam u zaključku svog teksta u katalogu kaže: »Kolikoj stvoru dan, toliko rastvoriti noć.«

Ovom izložbom Mojković, pređ toga što se uklapa u streljenja savremene nauke, otvara i nove prostore za stvaralaštvo na polju likovnih umetnosti.

nalaze zapisi Vatre, Vode, Zemlje i Vazduha.

Obeležavanje dana ima za svrhu neku vrstu kontrole toka stvarnosti i, na taj način, kao što to umetnost čini, predstavlja oslobođanje od obuhvaćenosti vremenom sve do tačke kada mi preuzimamo njegovu ulogu i obuhvatamo stvarnost (Mojković to naziva »uvremenjavanjem«). Peščana podloga, pređ toga što likovno oplemenjuje prostor i čini ga, zajedno s eksponatima, neobičljeno, prijatljivo za oko, ima u celom ambijentu možda najradijalniju funkciju — uvođenje posetilaca izložbe u njenu poruku. Naime, ispitujući fenomen vremena, Mojković se logično suočio s fenomenom gravitacije. A u antagonizmu ova dva fenomena knije se napetost kojom ova izložba pokreće na razmišljanje. Ovaj ambijent treba da bude model stvarnosti. Veoma očigledno sredstvo za prikazivanje pojavnje stvarnosti je upravo nestalni pesak koji, usled kretanja gledalaca, poprima stalno nove oblike i time, na snažan, poetičan način, ilustruje njenu podložnost promenama. Na drugoj strani, međutim, u samom centru ambijenta stoji visak koji, uporno zatežujući konac i stremeći u srce ruže vetrova, u srce Zemlje, simbolizuje, a u isto vreme empirijski beleži i afirmiše, gravitaciju. Upravo zahvaljujući ovoj, još uvek nedovoljno ispitanoj sili konstantnoga dejstva, zaključuje Mojković, mi smo svesni svoga hoda, postojanja. Na taj način stvoren je model za doživljavanje i kontemplaciju odnosa vremena i gravitacije. Mojković tu postavlja relacije vreme — smrt (ovo čini već u separatu časopisa *Kultura*, 36/37, u tekstu pod naslovom *Tempiranje*) i gravitacija—život, jer kaže: »Što smo bliže vremenu, bliži smo smrti, ono nas na nju podseća, dok nas gravitacija podseća na život, na hodanje, ostavljanje stopa i geometriju« (koja u mojkovićevskom smislu ima doslovno značenje premeravanje Zemlje, hodanje). Ovo figurira i na crtežima koji prikazuju stope u pesku, nastale hodanjem na određenom rednom broju meseca, na odgovarajuće načine. Tako Mojković stvara složen i kompaktan sistem koji, zapravo, treba da pokaže kako vreme ne teče, već teku samo procesi gradnje i razgradnje, kako i on sam u zaključku svog teksta u katalogu kaže: »Kolikoj stvoru dan, toliko rastvoriti noć.«

Ovom izložbom Mojković, pređ toga što se uklapa u streljenja savremene nauke, otvara i nove prostore za stvaralaštvo na polju likovnih umetnosti.

»polja« — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5/II, telefon (021) 28-765

urednik: Željko Bojancović, Milan Dunderski, Slavko Gordić, Vičazoslav Hronjec, Dragiša Koković i Jovan Zivlak (glavni i odgovorni urednik) tehnički i likovni urednik Cvjetan Dimovski / sekretar Radmila Gikić / članovi izdavačkog saveta: Janko Banjai, Bosiljka Bojanić, Cvjetan Dimovski, Nedeljko Terzić, Lazar Elhart, Ksenija Maricki Gadiški, Slavko Mišković, Julijana Palfi, Jordan Pešić, Josip Rič, Milan Stanić (predsednik), Jovan Zivlak i Pero Zubac / izdaje NIP dnevnik, OOUR »redakcija dnevnik«, novi sad, bulevard 23. oktobra 31, direktor Jovan Vilovac / osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine / rukopis slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 / godišnja preplata 60 dinara, za inostranstvo dvostruko / žiro račun 65700-603-6324 NIP dnevnik, OOUR »redakcija dnevnik«, sa naznakom za »polja« / lektor Zorica Stojanović / korektor Aleksandar Kolarčić / meter Milenko Veljkov / štampa »Prosveta« novi sad, Stevana Sremca 13. na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.